

سوال

دو سال است که اسلام آورده‌ام و بسیار دقت می‌کنم که نمازم را به درستی ادا کنم و قرآن را به خوبی بخوانم. تا مدتی قبل نسبت به اختلاف آراء درباره نماز و خواندن قرآن به زبان اولم - زبان انگلیسی - آشنایی نداشتم، چون من عربی را خوب صحبت نمی‌کنم مگر تحیات اصلی و برخی دعاها را. روش و رای درست برای مومنان غیر عرب‌زبان درباره نماز و تلاوت قرآن چیست؟ مهم‌تر از همه نمازهای قبلی من است که به طور کامل به انگلیسی ادایشان کرده‌ام و همینطور قرآن خواندن‌هایم که به انگلیسی بوده است؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

اولاً:

برای مسلمان واجب است که سوره فاتحه را حفظ کند؛ زیرا نماز بدون آن صحیح نیست، چنانکه در صحیحین از عبادة بن صامت روایت است که پیامبر - صلی الله علیه وسلم - فرمودند: **کسی که فاتحه کتاب را نخواند نماز ندارد** به روایت بخاری (۷۵۶) و مسلم (۳۹۷).

در حدیث فردی که نمازش را بد می‌خواند (حدیث مسیء صلاته) آمده که پیامبر - صلی الله علیه وسلم - به ایشان فرمود: **هرگاه برای نماز برخاستی تکبیر بگو، سپس آنچه از قرآن با خود داری بخوان** به روایت بخاری (۷۵۷) و مسلم (۳۹۷).

خواندن قرآن به غیر زبان عربی صحیح نیست؛ زیرا قرآن اگر ترجمه شود دیگر قرآن نیست بلکه تفسیر قرآن است.

بر همین اساس جمهور فقها بر وجوب خواندن قرآن به عربی در نماز هستند و اینکه قرائت قرآن به غیر عربی [در نماز] صحیح نیست.

بر خلاف ابوحنیفه - رحمه الله - که خواندن قرآن در نماز به غیر عربی را صحیح دانسته و صاحبانش - ابویوسف و محمد - این جواز را برای کسی دانسته‌اند که عربی نمی‌داند.

در تبیین الحقائق شرح کنز الدقائق (۸ / ۱۱۰) آمده است:

«اما قرائت به فارسی در قول ابوحنیفه جایز است.

و ابویوسف و محمد گفتند: جایز نیست مگر در صورتی که عربی را خوب نمی‌داند؛ زیرا قرآن اسمی است برای منظومی عربی، بنابراین قول پروردگار متعال که می‌فرماید: **إِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا** [زخرف: ۳] (ما آن را قرآنی عربی قرار داده‌ایم) و این سخن حق تعالی که: **إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا** [یوسف: ۲] (ما آن را قرآنی عربی نازل کرده‌ایم) و منظور نظم آن است...».

ابن قدامه - رحمه الله - می‌گوید: «و قرائت به غیر عربی برایش درست نیست و نه عوض کردن لفظ آن با یک لفظ عربی دیگر، چه بتواند به نیکی آن را به عربی بخواند و چه نتواند. و این سخن شافعی و ابویوسف و محمد است.

ابوحنیفه اما می‌گوید: این جایز است. برخی از اصحابش گفته‌اند: برای کسی جایز است که عربی نداند.

وی به این سخن پروردگار متعال استناد کرده که می‌فرماید:

وَأَوْحِي إِلَيَّ هَذَا الْقُرْآنُ لَأُنذِرَكُمْ بِهِ وَمَنْ بَلَغَ [انعام: ۱۹]

(و این قرآن به من وحی شده تا به وسیله آن شما و هر کس را [که این پیام به او] برسد هشدار دهم)

و هیچ قومی مورد هشدار قرار نمی‌گیرد مگر به زبان خود.

اما دلیل ما این است که می‌فرماید:

قُرْآنًا عَرَبِيًّا [یوسف: ۲]

(قرآنی عربی)

و آنجا که می‌فرماید:

بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ [شعراء: ۱۹۵]

(به زبان عربی روشن).

و از آنجایی که قرآن معجزه است؛ هم لفظش و هم معنایش و اگر در آن تغییری داده شود از نظم خود خارج می‌شود و دیگر نه قرآن است و نه مثل آن بلکه تفسیری از آن خواهد بود، حال آنکه اگر تفسیرش مانند خودش بود دیگر در برابر مبارزه‌خواهی قرآن که همانند آن بیاورند ناتوان نمی‌شدند، اما درباره هشدار، اگر قرآن را برایشان تفسیر کند، هشدار به واسطه چیزی خواهد بود که تفسیر شده نه با تفسیرش.

فصل: و اگر قرائت به عربی را نمی‌داند لازم خواهد بود که یاد بگیرد و اگر با وجود توانایی چنین نکرد نمازش صحیح نیست، پس اگر نتوانست یا ترسید که وقت نماز از دست برود و آیه‌ای از فاتحه را دانست همان را هفت بار تکرار می‌کند...

و اگر هیچ چیز از سوره فاتحه نمی‌دانست و آیاتی دیگر از قرآن را حفظ بود به اندازه فاتحه در صورت توانایی می‌خواند و چیز دیگری به جای آن کفایت نمی‌کند، زیرا ابوداود از رفاعه بن رافع روایت کرده که پیامبر - صلی الله علیه وسلم - فرمودند: هرگاه به نماز برخاستی اگر از قرآن چیزی از حفظ داشتی همان را بخوان و گرنه حمد الله بگو و لا اله الا الله بگو و الله اکبر بگو زیرا این از جنس فاتحه است بنابراین اولویت دارد و باید به عدد آیات فاتحه آن را بخواند...

و اگر چیزی از قرآن را نمی‌دانست و ممکن نبود پیش از خارج شدن وقت نماز فرایش گیرد لازم است که بگوید: سبحان الله والحمد لله ولا اله الا الله والله اکبر ولا حول ولا قوة الا بالله؛ زیرا نزد ابوداود روایت شده که گفت: مردی نزد پیامبر - صلی الله علیه وسلم - آمد و گفت: من نمی‌توانم چیزی از قرآن را فرا گیرم پس به من چیزی یاد بده که برایم [به جای آن] کفایت کند. فرمود: بگو: سبحان الله والحمد لله ولا اله الا الله والله اکبر ولا حول ولا قوة الا بالله. گفت: این برای الله است، برای خودم چه؟ فرمود: بگو: اللهم اغفر لی وارحمنی وارزقنی واهدنی وعافنی (المغنی: ۸ / ۳۵۰).

اما قرائت افزون بر فاتحه واجب نیست.

و اما تکبیر و تسبیح و تشهد نیز واجب است که آن را به عربی فرا گرفت و اگر نتوانست نزد جمهور فقها می‌تواند به زبان خودش ادایش کند.

مراجعه نمایید به پاسخ سوال (3471) و (20953).

ثانیا:

کاری که شما در نماز انجام می‌دادید و قرآن را به انگلیسی می‌خواندید امید است که اجر برده باشید و به سبب آنکه حکم را نمی‌دانستید و با مراعات مذهب کسانی که قرائت به غیر عربی را جایز می‌دانند مورد مواخذه قرار نمی‌گیرید.

اما لازم است که از هم‌اکنون قرائت قرآن را به غیر عربی در نماز ترک گوید و سوره فاتحه و برخی از سوره‌های کوتاه یا آیاتی که می‌توانید فرا بگیرید را یاد گرفته و در نماز بخوانید.

اما خواندن ترجمه معانی قرآن در خارج از نماز اشکالی ندارد بلکه لازم است تا فهم شما از قرآن بیشتر شود و بر علم‌تان افزوده شود. مراجعه نمایید به پاسخ سوال (1690).

والله اعلم.